Tietojärjestelmäpalvelut / Jouni Vaahtera, yksikönpäällikkö
Hyväksyjä / Ritva-Liisa Raatikainen, johtaja

Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Viite: Eduskunnan lakivaliokunnan asiantuntijalausuntopyyntö (22.2.2018)

LAUSUNTO KOSKIEN HALLITUKSEN ESITYSTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI OIKEUDENKÄYMISKAAREN MUUTTAMISESTA (HE 190/2017 vp)

Oikeusrekisterikeskuksen (ORK) tehtävänä on huolehtia oikeusministeriön hallinnonalan tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä yhteistyössä hallinnonalan virastojen kanssa. ORK:n tehtäviin kuuluvat mm. järjestelmien ylläpito- ja palvelutuotanto, kehittäminen sekä käyttäjätuki. ORK toimii palvelun tuottajana ja tuomioistuinsektori tilaajana. Tilaajan kanssa sovitaan palvelun sisällöstä ja resursseista osana talouden ja toiminnan suunnittelua. ORK ottaa tässä lausunnossa kantaa em. tehtäviinsä vaikuttaviin asioihin.

Yleisten tuomioistuinten eräs pääjärjestelmä on siviili- ja hakemusasioiden käsittelyssä käytetty Tuomas-järjestelmä. Lakiehdotukseen liittyvä summaaristen asioiden keskittäminen edellyttää merkittäviä muutoksia Tuomas-järjestelmään.

Samanaikaisesti ollaan käynnistämässä jo päätettyä käräjäoikeuksien rakenneuudistusta, joka tulee voimaan 1.1.2019. Myös rakenneuudistuksen vuoksi Tuomas-järjestelmään on tehtävä merkittäviä muutoksia, jotka tulee toteuttaa ennen ko. uudistuksen voimaantuloa.

Hallituksen esityksessä summaaristen keskittämisen aikataulusta todetaan, että ”… 2019 alusta samaan aikaan kuin käräjäoikeusverkoston uudistamista koskeva lainsäädäntö tai mahdollisimman pian sanotun lainsäädännön voimaantulon jälkeen. ”

Oikeusrekisterikeskus esittää, että summaaristen asioiden keskittäminen saatetaan voimaan käräjäoikeusverkoston uudistamista koskevan

lainsäädännön jälkeen siten, että tietojärjestelmiin tehtävät muutostyöt voidaan jaksottaa tehtäväksi peräkkäin.

Muutosten samanaikainen toteuttaminen on riski, koska Oikeusrekisterikeskuksella ei ole käytettävissä riittäviä asiantuntijaresursseja tehtävien samanaikaiseksi suorittamiseksi. Molemmat muutokset ovat laajoja ja vaativat ORK:lta paljon henkilötyötä. ORK:n tehtäviin kuuluvat muutoksien määrittely, ICT-toimittajien työn valvonta, muutosten tarkastus ja testaus sekä käyttöönotto ja käyttäjien tuki. Käytettävissä olevalla asiantuntijakapasiteetilla huolehditaan lisäksi Tuomas-järjestelmän kaikki vuosittaiset tehtävät kuten kehittäminen, ylläpito ja käyttäjätuki. Asiantuntijaresurssien hankkiminen viraston sisältä tai ulkopuolelta ei ole mahdollista tällä aikataululla, koska tehtävästä suoriutuminen edellyttää vahvaa osaamista paitsi Tuomas-järjestelmästä, myös yleisten tuomioistuimien järjestelmäkokonaisuudesta.

Muutosten suorittaminen samanaikaisesti ei käytettävien asiantuntijaresurssien ja saatavilla olevan osaamisen puitteissa ole mahdollista ilman merkittävää riskiä aikataulun viivästymisestä tai toiminnan häiriintymisestä. Riski kohdistuu sekä käräjäoikeuksien rakenneuudistukseen, että summaaristen keskittämiseen.

Riskien realisoituminen voi johtaa tilanteeseen jossa tuomioistuimien lainkäyttötyö häiriintyy tai jopa keskeytyy, kun järjestelmät eivät ole lain voimaantulon jälkeen valmiita eivätkä tue tuomioistuimien toimintaa tai järjestelmissä olevia virheitä tai puutteita korjataan. Lainkäyttötyö on lähes täysin riippuvainen toimivista tietojärjestelmistä. Riskinä on myös, että lainkäytössä tapahtuu järjestelmän puutteiden tai vikojen vuoksi kansalaisten oikeusturvaa vaarantavia virheitä, joiden korjaaminen työllistää tuomioistuimia. Tuomas-järjestelmä on laajasti käytössä käräjäoikeuksissa myös muissakin asiaryhmissä kuin vain summaarisissa asioissa. Viat ja käyttökatkot järjestelmässä vaikuttavat näin muutenkin tuomioistuinten toimintaan. Julkisuus- ja maineriski on mahdollinen.

Oikeusrekisterikeskuksen esitys on jaksottaa nämä suuret muutostyöt tapahtuvaksi peräkkäin, jolloin asiantuntijaresurssit saadaan riittämään ja tästä johtuva riski voidaan poistaa. Oikeusrekisterikeskus on informoinut ministeriötä ja tuomioistuinsektoria tästä asiasta.